

Spis treści

Wykaz ważniejszych skrótów	9
Wstęp	11

Rozdział I

Niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich

(kan. 1095, n. 3 KPK) i – *subordinate* –

podstępne wprowadzenie w błąd (kan. 1098 KPK)

po stronie pozwanej

w wyroku c. Bartolacci z 13 grudnia 2016 roku. 13

1. Motywy prawne 14

2. Motywy faktyczne 17

3. Uwagi do wyroku 25

Rozdział II

Problem ważności *sanatio in radice* małżeństwa cywilnego

zawartego między katolikami

w świetle wyroku Roty Rzymskiej c. Heredia Estaban

z 3 marca 2016 roku 27

1. Motywy prawne 28

2. Motywy faktyczne 32

3. Uwagi do wyroku 37

Rozdział III

Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)

i/lub niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich

(kan. 1095, n. 3 KPK) po obu stronach

w wyroku c. Salvatori z 12 stycznia 2016 roku. 40

1. Motywy prawne 41

2. Motywy faktyczne 46

2.1. *Incapacitas assumendi* po stronie powoda 46

2.2. *Incapacitas assumendi* po stronie pozwanej 49

3. Uwagi do wyroku 51

Rozdział IV**Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)****po stronie powódki**

w wyroku c. Milite z 7 kwietnia 2016 roku	54
1. Motywy prawne	55
2. Motywy faktyczne	58
3. Uwagi do wyroku	62

Rozdział V**Wykluczenie *bonum fidei* (kan. 1101 § 2 KPK) po stronie pozwanej**

w wyroku c. Da Costa Gomes z 1 marca 2023 roku	64
1. Motywy prawne	64
2. Motywy faktyczne	69
3. Uwagi do wyroku	73

Rozdział VI**Wykluczenie *bonum prolis* (kan. 1101 § 2 KPK) po stronie powoda**

w wyroku c. Jaeger z 29 marca 2023 roku	75
1. Motywy prawne	76
2. Motywy faktyczne	82
3. Uwagi do wyroku	87

Rozdział VII**Wykluczenie *bonum sacramenti* (kan. 1101 § 2 KPK)****po stronie pozwanej**

w wyroku c. Milite z 16 kwietnia 2023 roku	90
1. Motywy prawne	91
2. Motywy faktyczne	94
3. Uwagi do wyroku	97

Rozdział VIII**Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)****po stronie powódki**

w wyroku c. Viscome z 13 lutego 2023 roku	100
1. Motywy prawne	101
2. Motywy faktyczne	103
3. Uwagi do wyroku	110

Rozdział IX**Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)****po stronie powódki i po stronie pozwanego****oraz wykluczenie *bonum coniugum* (kan. 1101 § 2 KPK)****po stronie pozwanego**

w wyroku c. Arokiaraj z 19 kwietnia 2023 roku	112
1. Motywy prawne	113
2. Motywy faktyczne	116
3. Uwagi do wyroku	120

Rozdział X**Wykluczenie *ipsum matrimonium* (kan. 1101 § 2 KPK),*****bonum fidei* (kan. 1101 § 2 KPK)****oraz brak wiedzy koniecznej (kan. 1096 § 1 KPK)****po stronie pozwanego**

w wyroku c. Bunge z 7 marca 2023 roku	125
1. Motywy prawne	126
2. Motywy faktyczne	129
3. Uwagi do wyroku	134

Rozdział XI**Wykluczenie godności sakramentalnej małżeństwa****oraz wykluczenie *ipsum matrimonium* (kan. 1101 § 2 KPK)****po stronie pozwanego**

w wyroku c. Fischer z 20 kwietnia 2023 roku	137
1. Motywy prawne	138
2. Motywy faktyczne	142
3. Uwagi końcowe	145

Rozdział XII**Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)****po stronie powódki**

w wyroku c. Arellano Cedillo z 26 kwietnia 2023 roku.	148
1. Motywy prawne	149
2. Motywy faktyczne	152
3. Uwagi do wyroku	157

Zakończenie	159
-----------------------	-----

Bibliografia	163
------------------------	-----

Indice	171
------------------	-----

Wstęp

Znaczącym obszarem aktywności kościelnego wymiaru sprawiedliwości jest niewątpliwie orzekanie w sprawach *nullitatis matrimonii*. Wszak „poprzez tego rodzaju posługę, zauważa bp Antoni Stankiewicz, dziekan Roty Rzymskiej, Kościół okazuje swoją miłość pasterską wiernym, którzy cierpią z powodu trudnych relacji rodzinnych, trwając w związkach nieregularnych, stanowiących dysonans w stosunku do Ewangelii” (Przemówienie wygłoszone 29 stycznia 2009 roku podczas spotkania audytorów i pozostałych pracowników Roty Rzymskiej z Benedyktem XVI” („L'Osservatore Romano” z 30.1.2009 roku, s. 2).

Jak wskazują statystyki, liczba spraw *nullitatis matrimonii* wnoszonych do trybunałów kościelnych przez małżonków, którzy cierpią z powodu nieudanego życia małżeńskiego, wciąż jest pokaźna, a rozpoznawanie i rozstrzyganie każdego przypadku implikuje kompetentne działanie uczestników procesu, przede wszystkim zaś sędziów.

Poznanie prawdy o danym małżeństwie i wydanie sprawiedliwego wyroku wymaga od sędziego dobrej znajomości kanonicznego prawa małżeńskiego (materialnego i procesowego), a także orzecznictwa Trybunału Roty Rzymskiej, które, w myśl kan. 19 KPK, stanowi jedno z uzupełniających źródeł prawa (zob. Franciszek, Konstytucja apostolska *Praedicate Evangelium* z 11.2.2022, art. 200 § 1). Znajomość ta powinna zresztą znamionować wszystkich uczestników procesu, poza stronami procesowymi.

Jak stwierdził Jan Paweł II w przemówieniu do Roty Rzymskiej z 24 stycznia 1981 roku, „do koniecznej ochrony rodziny przyczyniają się w niemałym stopniu zainteresowanie i dyspozycyjność trybunałów diecezjalnych i regionalnych w stosowaniu się do dyrektyw Stolicy Apostolskiej, stałego orzecznictwa rotalnego i wiernego aplikowania norm, zarówno substancjalnych, jak i procesowych, już skodyfikowanych, bez uciekania się do domniemych czy prawdopodobnych innowacji albo interpretacji, które nie mają obiektywnej podstawy w normie kanonicznej i które nie znajdują obiektywnego potwierdzenia w uznanym orzecznictwie. Jest bowiem czymś nierozważnym wszelka innowacja w zakresie prawa, tak substancjalnego, jak i procesowego, która nie znajduje żadnego potwierdzenia w orzecznictwie i praktyce trybunałów i dykasterii Stolicy Apostolskiej. Powinniśmy być przekonani, dodaje papież, że rozpoznanie spokojne, uważne, rozważne, całkowite i wyczerpujące spraw małżeńskich wymaga zdrowego orzecznictwa kanonicznego, które rowinęło się, dojrzewając przede wszystkim dzięki

wkładowi Roty Rzymskiej” (*Le allocuzioni dei Sommi Pontefici alla Rota Romana /1939-2023/*, ed. F. Catozzella i G. Erlebach, Libreria Editrice Vaticana 2023, s. 178, n. 5).

„Posługa audytorów rotalnych *dicere ius*, powie Jan Paweł II w dniu 26 stycznia 1984 roku, stawia ich w ścisłej i głębokiej relacji do prawa, które powinno ich inspirować i sprawić, że będą do niego dostosowywać wydawane wyroki. Sędziowie są sługami prawa i są «samym prawem, które mówi» [*Iudex est lex loquens*], jak wyraził się Cyncero” (*Le allocuzioni*, s. 194, n. 3).

Oddawana do rąk Czytelnika praca, zawierająca prezentację dwunastu orzeczeń Roty Rzymskiej w tym ośmiu niepublikowanych (ze zwięzłymi komentarzami), pochodzących z lat 2016-2023, ma na celu przybliżenie wszystkim zainteresowanym, w szczególności sędziom kościelnym, najnowszego orzecznictwa rotalnego.

Wyrazy wdzięczności kieruję do ks. infułata dr. Grzegorza Erlebacha, zasłużonego Audytora Roty Rzymskiej, za łaskawe udostępnienie mi, po raz kolejny, orzeczeń nieopublikowanych.

Płock, 2 lutego 2024 roku